

lepa in drobna — Brez tebe pač vladal bi svet; — Si v svoji lepoti *resnobna* — Da daješ premnogim umret! (27). — Jaz moram oditi — In vas zapustiti, — Spolniti postave *plakat* (29). Smo čestokrat tamkaj sedeli — Krog mize na starih klopeh; — In svoje pomenke imeli — Najrajši na *tamošnjih* tleh (31). Solzim se, ker za grob ne bodem znala — Tam kjer odeja zemlje te pokriva; — Po tem srcé mi vedno *kâl* razriva — Zato živeča sploh bom žalovala (41)! Glej, kosce je zjutraj prav rano prepeval — *Čarobne* predsmrtnice jim [rožicam!] za slovo (50). Šel z veseljem v četo si vojaško — Ki je čakala sovraga *strastno* (61). — Očividno je, da rabi mož besede, ki jih ne razume; rabi pa jih zato, ker mu zvenijo nenavadno nekako svečano impozantno. Vidi se celo, odkod ima te besede: deloma iz naše uradne slovenščine (dotični, tamošnji, plakat, deloma iz svojih pesniških vzorov in predlog (strast, strasten, kal, resnoben, čaroben). On operira z izposojenimi klišeji, ki mu sami na sebi uga'ajo, pri katerih pa mu manjka čut, ali spadajo v celoto, kamor jih je postavil, ali ne. Vse to pa samo zaradi tega, ker našega knjižnega (pesniškega) jezika ne razume popolnoma. To ni tako čudno.

Knjižni jezik je namreč čudovito kompliciran organizem. Seveda, najdejo se ljudje, ki jim je samo primitivno „občilo“, pa se ne zavedajo, za koliko množino relacij med človeškimi duhovi je določeno to „občilo“, koliko možnosti izražanja mora imeti, ki se ne dajo vkleniti v kako preprosto mehanično formulo. Vzemimo tega organizma najpreprostejšo sestavino, posamezno besedo — da govorimo popularno — in si jo oglejmo. Pa bomo videli, kako neizmerno kompliciran organizem je že beseda sama. Vendar pa lahko njene sestavine razločimo v dve veliki skupini. V eno skupino pridejo vsi oni njeni elementi, ki jih lahko zagrabimo s svojim intelektom; najčistejši tipi takih besed so tehnični izrazi, ki so v formulah dobili svojo najpreprostejšo obliko. Kemična formula H_2SO_4 nam postavi pred oči vse intelektu dostopne elemente, ki jih obsega beseda „Žveplena kislina“. Drugih elementov v nji sploh ni. V književnem jeziku pa imajo besede poleg teh intelektualnih elementov še emocionalne, katerim se odziva čustvena stran poslušajočega človeka. In baš ti emocionalni akcenti dajejo besednemu zakladu življenje, barvo in sočnost s tem, da v določeni smeri diferencirajo pomen posameznih besed¹. Šele te emocionalne sestavine dajo kakoli besedi strogo določen pomen.

Pred leti sem opazoval tri mutce pri kartah. Nisem vedel, da so mutasti; zanimali so me s svojo tiho, solidno igro, zato sem prisedel, da bi kibiciral. Šele čez nekaj iger, ko je eden začel dokazovati, da je plačal dva krajcarja preveč in da jih mora dobiti nazaj, so se mi odprle oči. — Teh treh ubožčkov sem se spomnil, ko mi je oni večer v kavarni dopovedoval rojak, da je jezik samo „občilo“. Ne, dragi moj rojak: spomnite se teh mojih treh mutcev pa boste lahko dosledno šli še dalje in rekli: „Niti za občilo nam ga ni treba; naš jezik nam je sploh — nepotreben“.

Dr. Jož. A. Glonar.

Narodnost in historizem. V eseju o Harambašiču govori Matoš o „jasnoj i poznatoj činjenici, da je narodnost prije svega jedinstvo historijsko, kulturno i političko, a manje plemensko i jezično“. Citira Renana: „Moderna narodnost je dakle historijski proizvod, uzrokovan nizom istociljnih činjenica“. Renanovega eseja *Qu'est-ce qu'une nation?*, iz katerega slutim da je vzet gorenji citat, nimam pri roki, zato ne morem vedeti, je-li podčrtal besedo historijski Renan ali Matoš.

¹ Mimogrede: emocionalnim akcentom tujega jezika dati v slovenskem adekvatne izraze, v tem je prva — in najtežja — naloga vsakega prevajalca.

Gotovo pa je, da bi Slovenec podčrtal istociljne činjenice in tako dokumentiral naše v bodočnost usmerjeno pojmovanje zgodovine in narodnosti. Ali je zgodovina zaključena s tem hipom, ko jaz to pišem, razvoj naroda presekan s trenutkom, ko ti to čitaš? Ali mari ne teče brez konca naprej, se ne ustvarja sproti iz naših misli, sanj, želja, naporov, zmag in porazov, žrtev in dejanj? Slovencu, ki se v ljuti borbi za svoj narodni obstoj ni mogel opirati na preteklost, je vcepila dolgotrajna izkušnja trdno in žlahtno prepričanje, da je preteklost samo en del, žalostni del njegove historije, in da je baš bodočnost ona polovica, do katere ima sam še moči in vpliva. Kakor je bila nekoč vsa pretekla historija — bodočnost, ki jo je bilo treba še le ostvarjati, tako se nam kaže tudi danes zgodovina našega naroda v obliki teženj, smotrov in ciljev, več ali manj jasno očrtanih, s smerjo v bodočnost. Historizem v zmislu preteklosti more zadovoljiti samo nasičene narode, ki se jim ni več treba boriti za svojo usodo, ali otopele, ki so izgubili vero v svoje ideale. Mi pa gledamo v bodočnosti veseli in častiljivi del svoje historije.

Morda bomo Slovenci Hrvatom in Srbom dragoceni baš zaradi svoje „nehistoričnosti“, neobveznosti napram preteklosti, zaradi nepreobloženosti z nadležno staro šaro, ki se drži vedno tudi življenja vrednih tradicij. Nimamo Dušanov in Krešimirov, zato pa nam tudi ne zaslanjajo pogleda v carstvo bodočnosti, nam ne zastavljajo pota v sveto mesto bratstva in svobode. S tega vidika smo v Jugoslaviji Slovenci najnaprednejši in najmodernejši element.

O. Ž.

Vraz-Prešeren. — Anton Loboda je zapisal v „Slovanu“: „Na novo ustanovljena „Tiskovna zadruga“ nam namerava oskrbeti med drugimi tudi prevod Merežkovskega „Leonardo da Vinci“ (Vstajenje bogov). Ravnokar pa je izdala „Moderna knjižnica“ v Zagrebu to delo v hrvaščini, v prevodu Ise Velikanovića, ki ga imenuje Savremenik „vzornega“. Čemu torej prevajati to delo zdaj posebej še v slovenščino? Merežkovskega roman „Leonardo da Vinci“ je izmed najznamenitejših romanov v svetovnem slovstvu. Že s poučnega in vzgojevalnega stališča bi ga morali v tisočerihih izvodih razširiti med ljudstvo. Pa nam naj pove gospod Loboda: Koliko Slovencev bo čitalo roman v hrvaškem prevodu? — Ko bi jih iskal za stavo, bi jih najbrže ne našel sto! In večina izmed teh bo obžalovala, da ji je ušlo — vsled kolikor toliko nedomače ji hrvaščine — nešteto lepot in misli. Ves ostali narod pa se naj odreče užitku in koristi Merežkovskega romana? Ali ga naj gre k Nemcem čitat? — Po tem samem „aktualnem primeru“ je razvidna škodljivost Vrazove ideje.

Loboda prorokuje: „Rešen bo Prešeren-Vrazov problem v Vrazovi smeri, ali po Prešernovi metodi“. A to ni res, gospod Loboda! Po vašem načrtu bo rešen jugoslovanski problem v Vrazovi smeri in po Vrazovi metodi; Prešeren pa se v grobu obrne . . .

Vrazova ideja ni jugoslovanska ideja. Kakor je del Jugoslavije Hrvaška, je tudi Slovenija njen del, enakovreden in enakopraven del. Kdor oslabi Slovenijo oslabi vso Jugoslavijo. Ko bi bila nekdanja Vrazova ideja zmagala nad Prešernovo idejo, bi bila Slovenija oslABLJENA in oškodovana, na mejah okradena in oropana v kulturnem in političnem razvoju ovirana in izpodrezana, morda celo za zmirom izpodnesena. Vrazova ideja bi bila Jugoslavijo oslabilila. Prešernova ideja je Slovenijo rešila — za Jugoslavijo. Pri Prešernu je torej jugoslovanska ideja in ne pri Vrazu.

Politično zedinjenje Hrvatov, Srbov in Slovencev je v ideji Jugoslavije. In v njej ni — Vélike Hrvatske, ki bi Srbe utajila in Slovence pozobala, v njej ni — Vélike Srbske, ki bi zagospodovala nad Hrvati in Slovenci; v njej ni — risum